

RUOTSIN TIE – KUINKA MASSAMAAHANMUUTTO ROMUTTI POHJOISMAISEN HYVINVOINTIVALTION

Katsaus Tino Sanandajin kirjasta:
**Mass Challenge – The Socioeconomic Impact of
Migration to a Scandinavian Welfare State**

Samuli Salminen

1. Johdanto	2
2. Samanlaiset myytit toistuvat suomalaisessa ja ruotsalaisessa maahanmuuttokeskustelussa.	3
3. Taloudelliset vaikutukset.	5
3.1 Julkisen talouden suorat nettomääräiset vaikutukset: Ruotsin julkista taloutta hyödyttävästä maahanmuutosta julkista taloutta rasittavaan maahanmuuttoon.	5
3.2 Epäsuorat julkisen talouden vaikutukset.	6
3.3 Maahanmuuttajia kaukaisista kulttuureista 1980-luvulta lähtien.	7
4. Rikollisuus ja sen negatiiviset vaikutukset.	8
4.1 Maahanmuuttajien yliedustus ja yliedustuksen selittäminen.	8
4.2 Katujengit eli "löyhät kaveriporukat".	10
4.3 No go Zonet.	10
4.4 Yritykset ja rikollisuus. Julkisilla paikoilla toimivat yritykset rikosten uhreina. Yritykset rikosten tekovälineinä: harmaa talous ja työntekijöiden hyväksikäyttö.	11
5. Lopuksi: Miten tähän on tultu, ja mitä selityksiä maahanmuuton ongelmille on annettu?	13
5.1 Kansa vs. parlamentti.	13
5.2 Julkisten instituutioiden ja julkisen keskustelun positiivisuusharha maahanmuuton suhteen. Maahanmuuton hyödyllisyyden epäileminen on ollut tabu.	13
5.3 Yhteenveto maahanmuuton ongelmien selityssyistä: oikeisto vs. vasemmisto: Liian paljon tai liian vähän valtiota kotouttamisessa. Sanandajin mukaan selitys ei löydy valtion roolista kotouttajana vaan siitä, millaisia maahanmuuttajia Ruotsi on ottanut vastaan.	13
Viitteet.	15

1. Johdanto

Tino Sanandaji on kurditaustainen ruotsalainen taloustieteilijä. Hän on syntynyt Iranissa ja muuttanut perheensä mukana Ruotsiin 9-vuotiaana. Omien sanojensa mukaan hänen perheensä kuului Iranissa koulutettuun yläluokkaan, jossa arvostettiin länsimaalaisia valistuksen arvoja. Hänellä on taloustieteen tohtorin tutkinto Chicagon yliopistosta Yhdysvalloista. (Expressen 26.2.2017).

Tino Sanandaji lienee tuttu nimi niille, jotka ovat seuranneet maahanmuuttokriittistä keskustelua internetissä 2010-luvulla. Sanandaji tuli tuolloin Ruotsin tilanteesta kiinnostuneille tutuksi analyttisistä kirjoituksistaan, joissa hän kävi käsiksi senaikaiseen varsinaiseen tabuaiheeseen Ruotsissa: kaikenlaisen ja massiivisen maahanmuuton hyödyllisyyteen ruotsalaisen yhteiskunnan kannalta.

Sanandaji oli niitä harvoja ääniä, jotka julkisesti olivat sitä mieltä, että Ruotsin viimeisinä vuosikymmeninä harjoittama maahanmuuttopolitiikka – maahanmuuttajien suuren määrän ja heidän todellisen osamistasonsa alhaisuudesta johtuen – on ollut Ruotsin julkisen talouden kannalta negatiivista. Lisäksi se on tuonut Ruotsiin suuren määrän sosiaalisia ongelmia, mukaan lukien jengiväkivallan ja kranaatti-iskut. Sanandaji on aina pohjannut kriittiset mielipiteensä aiheita koskeviin tutkimuksiin ja tilastoihin, joten niiden pohjalta muodostettuja johtopäätöksiä on ollut vaikeaa kieltää.

Sanandaji julkaisi vuonna 2016 ruotsiksi kirjan *Masutmaning* (suom. *Massiivinen haaste*), jossa hän käy systemaattisesti läpi maahanmuuton tuomia ongel-

mia aihe aiheelta. Hän tekee tämän pitkälti referoimalla näitä aiheita koskevaa (akateemista) lähdekirjallisuutta. Tästä syystä Sanandajin kirja on kokonaisvaltaisin teos sitä koskien, mitä ”*Ruotsin tie*” käytännössä tarkoittaa, ja millainen maahanmuutto johtaa siihen.

Kun Sanandajin kirja ilmestyi, Ruotsissa oli pinnan alla selvästi valtava kysyntä sille, että joku uskalsi nostaa maahanmuuton ongelmat pinnalle. Omakustantainen kirja nousi nopeasti yhdeksi Ruotsin myydyimmistä kirjoista (Sveriges Radio 23.2.2017). Mielestäni Sanandaji ei ole enää aivan viime vuosina ollut ainakaan kovin näkyvässä roolissa ruotsalaisessa maahanmuutokeskustelussa. Ehkä tälle ei enää ole tarvetta, kun suurimmat myytit maahanmuuttoa koskien Ruotsissa on murrettu – ainakin sen perusteella, että Ruotsin pääministeri voi julistaa, että Ruotsi aikoo tehdä EU:n tiukinta maahanmuuttopolitiikkaa (Aftonbladet 6.6.2023).

Sen sijaan Suomessa Sanandajin kirja on hyvin ajan-kohtainen eräänlaisena ”Ruotsin tien” karttana. Kirjasta ilmestyi lisäksi vuonna 2020 päivitetty englanninkielinen versio, joka sopii Sanandajin mukaan Ruotsin tilanteesta kiinnostuneelle kansainväliselle yleisölle. Pyrin tiivistämään tämän englanninkielisen laitoksen (*Mass Challenge – The Socioeconomic Impact of Migration to a Scandinavian Welfare State*) keskeisintä asiasisältöä alla. Kirjaan itsessään tutustuminen kannattaa kuitenkin jo siitä syystä, että se käsittää varsin laajan lähdeluettelon Ruotsin maahanmuuttoa ja sen ongelmia koskien.

2. Samanlaiset myytit toistuvat suomalaisessa ja ruotsalaisessa maahanmuuttokeskustelussa

Lienee syytä aloittaa kirjan esittely sen ruotsinkielisestä nimestä: *Massutmaning* – eli suomeksi: Massiivinen haaste. Sanandaji on valinnut kirjansa nimeen sanan ”haaste”, koska se oli kirjan ilmestyessä ruotsalaisessa keskustelussa ainoa sallittu sana kuvaamaan maahanmuuton tuomia ongelmia.

Toisin sanoen ruotsalaisessa kotouttamisjargonissa ongelmaa kutsutaan haasteeksi, ja Sanandaji pyrkii selittämään tätä johdannossa ei-ruotsalaiselle lukijalle. Suomalaisena lukijana tämä on kuitenkin helppoa ymmärtää, sillä myös täällä maahanmuuton ongelmia on kutsuttu jo ainakin parin vuosikymmenen ajan haasteiksi. Sekä Ruotsissa että Suomessa näiden ”haasteiden” on kuviteltu tai uskoteltu olevan vain lyhytaikaisia – mutta Sanandajin mukaan erityisesti matalasti koulutettuja maahanmuuttajia ja heidän lapsiaan koskevat tilastotiedot eivät tue tällaista toiveajattelua.

Sanandajin kirjaa lukiessa tulee mieleen, että julkisessa keskustelussa toistuvat maahanmuuton perustelut saavat Ruotsissa ja Suomessa (sekä muissa länsimaissa) ulkoisesti hieman erilaisia piirteitä, mutta ne noudattavat tiettyjä kertomuksen arkkityyppisiä, jotka toistuvat eri maissa niiden historiallisten ja kulttuuristen viitekehysten sisällä.

Sekä Ruotsissa että Suomessa maahanmuuton ongelmia ovat olleet ”haasteita”. Tässä puolestaan on muita esimerkkejä samoista maahanmuuton pelastusmyyttiin liittyvistä arkkityypeistä, joita näissä maissa on toistettu:

Ranskan tie = Ruotsin tie. Ruotsissa puhuttiin ”Ranskan tiestä” varoittavana esimerkkinä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Sanandajin mukaan Ruotsissa ei kuitenkaan uskottu siihen, että Ruotsi seuraisi Ranskan tietä: Ruotsissa uskottiin, että ”humanitaarisena suurvaltana” Ruotsi onnistuisi maahanmuuttajien kotouttamisessa toisin kuin Ranska.

Suomen julkisessa keskustelussa puolestaan on viime vuosina havahduttu varoittamaan ”Ruotsin tiestä”. Vaikka tämä tarkoittaa yhtäältä sitä, että Suomen julkisessa keskustelussakin on viimein melko yleisesti tunnustettu, että Ruotsi on ongelmissa maahanmuuttossa kanssa. Lienee oikeutettua kirjottaa, että ongelma tunnustettiin ”viimein”, sillä internetin maahanmuut-

tokriittisillä keskustelupalstoilla ongelma havaittiin viimeistään vuoden 2005 tienoilla. Toisaalta Suomessa suhtaudutaan nyt ”Ruotsin tiehen” samalla tavoin kuin Ruotsissa ”Ranskan tiehen” 15–20 vuotta sitten. Suomi yksinkertaisesti kotouttaa paremmin kuin Ruotsi (ja muut länsieurooppalaiset maat), ja siten välttää Ruotsin tekemät ”virheet”.

Missään ei vain kerrota, että millä – olennaisesti Ruotsista eroavista – toimenpiteillä Suomessa onnistuttaisiin tässä. Eritoten kun huomioidaan, että Ruotsi on panostanut kotouttamiseen valtavasti erilaisilla kotouttamisohjelmilla ja iso osa maahanmuuttajista on jatkuvasti erilaisten työllistämishjelmien piirissä ilman, että vakinaista työtä näiden ohjelmien ulkopuolelta löytyy koskaan (Sanandajin kirjan sivut 256–257).

Kuten jäljempänä Sanandajiin viitaten esitetäänkin, Ruotsin ongelmien perimmäisenä syynä ei ole liian vähäinen rahan sijoittaminen kotouttamiseen. Sen sijaan perimmäinen ongelma on se, että Ruotsin maahanmuuttopolitiikka on houkutellut Ruotsiin liikaa sellaisia henkilöitä, joilla ei ole edellytyksiä pärjätä Ruotsin kaltaisen pohjoismaisen jälkiteollisen yhteiskunnan työmarkkinoilla.

Finlayson, Fazer ja Stockmann. Suomessa kaikenlaisen maahanmuuton tarpeellisuutta on perusteltu tänne 130–200 vuotta sitten tulleilla pääomasijoittajilla kuten Finlaysonilla, Fazerilla ja Stockmannilla. Ruotsin finlaysoneita, fazereita ja stockmanneja ovat puolestaan Ruotsiin 1600-luvulla nykyisen Ranskan ja Belgian alueilta vuosikymmenten aikana tulleet 2 000 vallonia sekä keskiajalla nykyisen Saksan alueelta Ruotsiin tulleet aikansa taitavimmat käsityöläiset.

Nämä viimeksi mainitut käsityöläiset muodostivat aikoinaan arviolta 0,5–1 % Ruotsin sen aikaisesta väestöstä. Ruotsissa laajamittaisen ja pitkälti valikoimattoman – myös luku- ja kirjoitustaidottomia sisältävän – kaiken maahanmuuton on perusteltu olevan Ruotsille välttämätöntä. Ja tämä siitä syystä, että Ruotsiin tuli aikansa taitavimpia käsityöläisiä satoja vuosia sitten. (Sanandajin kirjan s. 10–12).

Maahanmuuttoa on ollut aina. Mainitut 1600-luvulla tulleet 2 000 vallonia – aivan kuten Finlayson ja Fazer Suomessa – ovat toimineet Ruotsin julkisessa keskus-

telussa perusteluna nykyisille maahanmuuttomäärille. Sillä osoitetaan ”Ruotsin modernisoinnin” tehneiden vallonien muutto Ruotsiin, että ”*maahanmuuttoa on ollut aina*”.

Todellisuudessa mainittuja valloneja tuli Ruotsiin yhteensä arviolta 2 000 henkilöä, joista 900 jäi lopulta Ruotsiin – ja tämä tapahtui vuosikymmenten aikana. Viimeisten vuosikymmenten maahanmuuttomäärät ovat tähän verrattuna *satoja* kertoja suurempia, eikä muualtakaan Ruotsin historiasta löydy maahanmuuttomääriä, jotka olisivat millään lailla vertailukelpoisia nykyiseen. Esimerkiksi vuosina 1870–1940 Ruotsiin saapui keskimäärin 6 000 maahanmuuttajaa vuodessa – joista suurin osa oli ruotsalaisia paluumuuttajia Pohjois-Amerikasta, ja loputkin olivat maahanmuuttajia muista Länsi-Euroopan maista (Sanandajin kirjan s. 16).

Toisen maailman jälkeen vuosina 1950–1970 Ruotsiin saapui – monen muun Länsi-Euroopan maan tavoin – paljon vierastyöntekijöitä erityisesti muista Euroopan maista. Ruotsin osalta tämän muuton suurin lähtömaa oli Suomi. Paitsi että suuri osa vierastyöntekijöistä ei jäänyt pysyvästi Ruotsiin, niin nämä maahanmuuttajat ovat pärjänneet Ruotsissa keskimäärin hyvin. He edustivat sellaista työvoimaa, jolle oli suurta kysyntää tuon ajan Ruotsissa ja he tulivat myös kulttuurisesti Ruotsia lähellä olevista maista. (s. 17).

Kuten Sanandaji kirjoittaa, maahanmuutto voi olla vastaanottavan yhteiskunnan kannalta joko hyödyllistä, haitallista tai vaikutuksiltaan neutraalia. Hän korostaa sitä, että menneiden muuttoliikkeiden onnistuneisuus vastaanottavan yhteiskunnan kannalta ei takaa onnistunutta maahanmuuttoa myös tulevaisuudessa. (s. 68).

Kuten alempana tässä tekstissä todetaan, Sanandajin viittaamien tutkimusten mukaan 1960–1970-luvulla Ruotsiin suuntautunut maahanmuutto oli esimerkiksi Ruotsin julkisen talouden kannalta nettomäärältään positiivista. Tästä ei voi kuitenkaan vetää sellaista johtopäätöstä, että myös myöhemmin Ruotsiin suuntautunut maahanmuutto olisi hyödyttänyt Ruotsia. Julki-

sen talouden nettomääräiset vaikutukset kääntyivätkin positiivisesta negatiiviseksi vuoden 1990 paikkeilla.

Karjalan evakot – eli onhan ”humanitaarista” maahanmuuttoa ollut aina ja onhan aina autettu hätää kärsiviä. Suomessa on vedottu Karjalan evakoihin siinä, että onhan ennenkin otettu Suomeen pakolaisia. Ruotsissa puolestaan samaa anakronistista roolia ovat esittäneet Suomesta ja Norjasta toisen maailmansodan aikaan Ruotsiin suurimmaksi osaksi väliaikaisesti pakoon tulleet pienet lapset. Näillä Suomesta sodan aikana Ruotsiin tulleilla pienillä lapsilla on perusteltu Ruotsissa viime vuosikymmeninä harjoitettua maahanmuuttopolitiikkaa, jossa Ruotsiin on otettu satoja tuhansia maahanmuuttajia Euroopan ulkopuolelta ”humanitaarisiin” syin. Nämä maahanmuuttajat pärjäsivät heikoimmin sekä Suomessa että Ruotsissa.

Suomen ja Ruotsin maahanmuuttokeskusteluissa ovat toistuneet samankaltaiset myytit kaikenlaisen maahanmuuton hyödyllisyydestä. Mutta millaisia ovat maahanmuuton todellisuus ja siihen johtaneet syyt massiivisten ”haasteiden” taustalla Ruotsissa?

Sanandajin kirjan perusteella maahanmuuton ongelmat korostuvat erityisesti julkisessa taloudessa sekä väkivaltarikollisuudessa, joka on noussut myös Suomessa uutisotsikoihin viime vuosina. Julkisen talouden ongelmien taustalla on sama syy kuin maahanmuuttajien yleisessä heikossa pärjäämisessä, joka ulottuu myös seuraaviin sukupolviin: Monilla maahanmuuttajilla ei yksinkertaisesti ole sellaisia taitoja, joilla olisi kysyntää nykyaikaisilla ruotsalaisilla ja pohjoismaisilla työmarkkinoilla. Lisäksi pohjoismaiset normit ovat monelle Euroopan ulkopuolelta tulleelle maahanmuuttajalle vieraita, ja ne voivat muodostua esteeksi tutustua kantaruotsalaisiin ja siten luoda esimerkiksi työelämässä monesti tarvittavia suhdeverkostoja.

Käydään nyt läpi Sanandajin kirjan keskeisimpiä tuloksia näiden ongelmien osalta. Pystyn alla viittamaan vain hyvin yleisellä tasolla Sanandajin argumentointiin ja hänen käyttämiinsä alkuperäisiin lähteisiin, joten suosittelen lämpimästi tutustumaan Sanandajin kirjaan.

3. Taloudelliset vaikutukset

3.1 Julkisen talouden suorat nettomääräiset vaikutukset: Ruotsin julkista taloutta hyödyttävästä maahanmuutosta julkista taloutta rasittavaan maahanmuuttoon.

Sanandaji viittaa useisiin ruotsalaistutkimuksiin, joiden mukaan maahanmuutto alkoi rasittamaan Ruotsin julkista taloutta 1980-luvun jälkeen (s. 32). Näistä tutkimuksista kenties kaikkein yksityiskohtaisimman tutkimuksen (Ekberg (2009)) mukaan maahanmuutto oli kuitenkin Ruotsin julkista taloutta hyödyttävää varsinkin 1960–1970-luvuilla. Tuolloin Ruotsiin muuttien ajan työmarkkinoille sopivia työntekijöitä. Paitsi että nämä maahanmuuttajat sopivat työmarkkinoille, niin he tulivat pääasiassa Ruotsia kulttuurisesti lähellä olevista maista kuten Suomesta.

1980-luvulta eteenpäin Ruotsiin suuntautuvassa maahanmuutossa tapahtui käänne verrattuna aiempaan. Ruotsiin tulevista maahanmuuttajissa oli aiempaa enemmän sellaisia, joiden koulutustaso oli niin matala, että sillä oli vaikeaa pärjätä pohjoismaisilla työmarkkinoilla. Se, että Pohjoismaiset työmarkkinat edellyttävät korkeaa osaamista, mutta 1980-luvulta lähtien suurelta osalta Ruotsiin tulleista sellainen puuttuu, on Sanandajin mukaan juurisyy Ruotsin maahanmuuton ongelmille.

Toisin sanoen maahanmuuton ongelmien perimmäinen syy ei ole esimerkiksi vääränlaisessa ”kotouttamisessa” tai ruotsalaisen kantaväestön asenteissa. Taloustieteen jargonilla ilmaistuna viimeisten vuosikymmenten aikana Ruotsiin muuttaneiden tuottavuus on matalan koulutustason vuoksi alhaista verrattuna ruotsalaiseen kantaväestöön.

Sanandaji korostaa, että koulutustasonkin suhteen ei tule tuijottaa vain nimellistä koulutusta. Monessa maassa tutkinnot eivät nimittäin usein täytä samoja laatustandardeja kuin vastaava tutkinto Pohjoismaassa suoritettuna. Sanandajin mukaan esimerkiksi afganistanilaisesta koraanikoulusta saatu akateeminen titteli tuskin vastaa laadultaan nimellisesti samaa titteliä Oxfordin yliopistosta. (s. 252).

Ruotsin maahanmuutossa 1980-luvulla tapahtuneen käänteen seurauksena yhä suuremmalla osalla Ruotsiin muuttaneista ei ole ollut sellaista koulutustasoa, jolla pärjäisi Ruotsin työmarkkinoilla. Kun tämä ma-

talasti koulutettujen osuus maahanmuuttajista kasvoi vuosi vuodelta, Sanandaji arvioi (Ekberg (2009)) viitaten, että maahanmuuton vaikutus Ruotsin julkiseen talouteen kääntyi positiivisesta negatiiviseksi suunnilleen 1990-luvun taitteessa.

Eli karkeasti ottaen maahanmuuton vaikutus Ruotsin julkiselle taloudelle oli kaikkein positiivisinta 1960–1970-luvuilla, positiivista vielä 1980-luvun alussa, suunnilleen nollavaikutteista 1980-luvun jälkipuoliskolla, ja vuoden 1990 jälkeen maahanmuutto on ollut yhä kasvava rasite Ruotsin julkiselle taloudelle.

Tähän muutokseen on vaikuttanut yhtäältä se, että tultujen koulutustaso on laskenut. Toisaalta siihen on vaikuttanut myös teknologinen kehitys, jonka myötä niiden työpaikkojen osuus on laskenut, joihin ei käytännössä tarvita koulutusta. Pohjoismaat kuuluvat niiden maiden joukkoon, joissa näiden työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on pienintä Euroopassa, ollen noin 3–6 % kaikista työpaikoista (s. 49).

Edellä olevista syistä johtuen Ruotsin nykyisestä maahanmuutosta ei ole muun muassa avuksi väestön ikääntymisen julkiselle taloudelle aiheuttamille paineille. Asia on sen sijaan päin vastoin, eli maahanmuutto vähentää käytettävissä olevia resursseja ikääntyvien hyvinvointipalveluiden turvaamiseksi.

Sanandaji tiivistää asian seuraavasti: *“The empirical reality in Sweden is that immigrants, despite a more advantageous age distribution, have paid far too little taxes to cover their own costs – let alone contributing to the welfare of elderly native-born. The age distribution cannot be considered in isolation and must be weighted against even greater disadvantages such as lower rates of employment, lower average incomes, less taxes paid, and higher costs generated in health care and other services. Immigration has therefore, on the contrary, reduced the resources available to finance an aging welfare state.”* (s. 35–36).

Erot työllisyysasteessa, ansiotuloissa ja inhimillisessä pääomassa ruotsalaiseen kantaväestöön verrattuna ovat suuria. Maahanmuuttajien työllisyysasteen ero kantaväestöön on OECD-maiden suurin Ruotsissa. Myös inhimillisessä pääomassa ero kantaväestöön on OECD-maiden suurin Ruotsissa.

Maahanmuuton julkisen talouden vaikutukset ovat Ruotsissa negatiiviset, koska maahanmuuttajien maksamat verot ja veronkaltaiset maksut eivät riitä kattamaan heidän saamiaan tulonsiirtoja ja käyttämiensä julkisten palveluiden menoja. Tämän taustalla on se, että maahanmuuttajien ansiotulot jäävät kauaksi ruotsalaisesta kantaväestöstä. Yhtäältä siksi että maahanmuuttajien työllisyysaste jää kauaksi kantaväestöstä, ja toisaalta siksi, että töissä olevienkin ansiot jäävät jälkeeseen kantaväestön töissä olevien ansiotuloista.

Työikäisten maahanmuuttajien ansiotulot olivat 35 % matalammat kuin työikäisellä kantaväestöllä vuonna 2017, ja Euroopan ulkopuolelta tulleilla ansiotulot jäivät peräti 44 % kantaväestöstä. Vaikka maahanmuuttajissa on suhteessa enemmän työikäisiä kuin ruotsalaisessa kantaväestössä, niin koko väestöjen vertailussakin (mukaan lukien myös lapset ja eläkeläiset) Euroopan ulkopuolelta tulleiden ansiotulot jäävät 31 % ruotsalaisesta kantaväestöstä. (s. 30).

Tästä syystä julkisen talouden vaikutusten kannalta asiaa ei ole järkevää tarkastella vain maahanmuuttajien ikärakenteen näkökulmasta. Tästä on myös esimerkinä se, että Ruotsin eläketurvakeskus on laskenut (Swedish Pensions Agency (2016)), että 100 000 pakolaisen tuotto eläkejärjestelmälle vuoteen 2100 mennessä vastaa 7 miljardia dollaria nettonykyarvossa, mutta samaan aikaan menot eläkejärjestelmälle vastaavat 15 miljardia dollaria nettonykyarvossa – eli ruotsalaiselle eläkejärjestelmälle yhden pakolaisen keskimääräinen nettovaikeutus on -80 000 dollarin verran (Sanandaji, s. 34).

Hyvin monen maahanmuuttajan tulot jäävät niin pieniksi, että niillä ei käytännössä tule toimeen. Eklund ja Larsson (2020) määrittävät ”omavaraisuuden” rajaksi 12 600 Ruotsin kruunun (noin 1 100 euroa) nettotulot kuukaudessa. Pohjoismaalaisista maahanmuuttajista ja ruotsalaiseen kantaväestöön kuuluvista 20–65-vuotiaista nämä nettotulot saavutti 73 % väestöstä vuonna 2016. Afrikasta ja Lähi-Idästä tulleista maahanmuuttajista ”omavaraisia” oli puolestaan vain reilu kolmannes: 38 % Afrikasta ja 36 % Lähi-Idästä tulleista. (Eklund and Larsson (2020), s. 7–8).

Ruotsissa oli vuonna 2017 OECD-maiden suurin ero työllisyysasteessa maan kantaväestön ja maahanmuuttajaväestön välillä (s. 48). Sanandajin mukaan maiden välillä vertailua kannattaa tehdä vain kantaväestön ja maahanmuuttajaväestön työllisyysasteen eroja vertaamalla johtuen esimerkiksi työllisyyden määritelmän vaihtelusta maittain (s. 27–29). Euroopan ulkopuolelta tulleilla ero työllisyysasteessa säilyy myös seuraavaan, Ruotsissa syntyneeseen toiseen sukupolveen: Niillä, joilla kummatkin vanhemmat tulevat Euroopan ulkopuolelta, työllisyysaste on 15–20 %-yksikköä pienempi kuin niillä, joiden kummatkin vanhemmat ovat Ruot-

sista (Statistics Sweden (2019)) (Sanandaji, s. 53).

Samaan aikaan Ruotsissa oli myös suurin ero inhimillisessä pääomassa maan kantaväestön ja maahanmuuttajaväestön välillä PIAAC-testin tulosten mukaan: ”Data from the OECD survey of Adult Skills suggests that the disparity between Sweden’s foreign- and native-born adults with very basic literacy is the largest among surveyed countries.” (OECD (2016)). (Sanandaji, s. 49–50).

Kaiken kaikkiaan viimeisen 50–60 vuoden aikana Ruotsissa koettu maahanmuutto osoittaa Sanandajin mukaan, että maahanmuutto voi joko hyödyttää julkista taloutta tai olla rasite sille. Ratkaisevaa on tultajien koulutustaso tai sen puute suhteessa Ruotsin työmarkkinoiden tarpeisiin. Sanandajin mukaan laajamittaisen ja valikoimattoman maahanmuuton tarpeellisuutta on perusteltu Ruotsissa juuri 1960–1970-lukujen onnistuneella maahanmuutolla. Edellä viitattujen tilastojen perusteella on kuitenkin selvää, että Ruotsin kokemukset maahanmuutosta ennen 1980-lukua eivät sovellu nykymaahanmuuton arviointiin.

3.2 Epäsuorat julkisen talouden vaikutukset.

Sanandajin viittaamissa tutkimuksissa käsitellään lähinnä maahanmuuton *suoria* julkisen talouden vaikutuksia. Suorat julkisen vaikutukset käsittävät toisaalta henkilöiden maksamat verot ja veronkaltaiset maksut (eli julkisen talouden tulopuolen) sekä henkilöiden saamat tulonsiirrot kuten sosiaalietuudet ja julkiset palvelut kuten julkisesti rahoitettu koulutus ja terveydenhuolto (eli julkisen talouden menopuolen). Julkisen talouden suorat nettomääräiset vaikutukset lasketaan julkisen talouden tulopuolen ja menopuolen välisenä erotuksena. Nykyinen maahanmuutto on näiden suorien julkisen talouden vaikutusten osalta Ruotsissa negatiivista – eli maahanmuuttajat keskimäärin saavat enemmän tulonsiirtoja ja käyttävät julkisia palveluita kuin rahoittavat niitä maksamiensa verojen kautta.

Maahanmuutolla voi olla kuitenkin muitakin vaikutuksia Ruotsin koko talouteen kuin mainitut suorat julkisen talouden vaikutukset. Tällaisia *epäsuoria* vaikutuksia voivat olla esimerkiksi maahanmuuton vaikutukset taloudelliseen toimeliaisuuteen. Tällaisia epäsuoria vaikutuksia on kuitenkin käytännössä vaikeaa mitata, joten ne monesti ohitetaan tutkimuskirjallisuudessa.

Sanandaji joka tapauksessa esittää, että maahanmuuton epäsuorat taloudelliset vaikutukset eivät käytännössä voi olla suuria, jos ne edes ovat positiivisia. Hän perustaa näkemyksensä sille, että jos maahanmuutto toisi laajamittaisia ja positiivisia epäsuoria vaikutuksia, niin maahanmuuttovaltaisen Malmön kaupungin

pitäisi olla siinä tapauksessa todellinen talousveturi. Todellisuudessa kuitenkin muu Ruotsi joutuu rahoittamaan Malmön taloutta erilaisilla maksuilla (s. 74–76). Lisäksi huomattava osa malmölaisista ja ylipäättään kaikista uusista yrityksistä Ruotsissa on perustettu rikollista toimintaa varten – tästä enemmän rikollisuuden yhteydessä jäljempänä.

3.3 Maahanmuuttajia kaukaisista kulttuureista 1980-luvulta lähtien.

Suurin osa Sanandajin kirjasta keskittyy maahanmuuton negatiivisiin vaikutuksiin koskien Ruotsin julkista taloutta ja rikollisuuden myötä kadotettua turvallisuutta. Sen sijaan hieman vähemmälle huomiolle jää viimeisinä vuosikymmeninä Ruotsiin muuttaneiden kulttuurinen etäisyys Ruotsista ja Pohjoismaista. Sanandaji ei myöskään pohdi, millainen vaikutus sillä on Ruotsin nykytilanteeseen ja tulevaisuuteen, että yhä suurempi osuus Ruotsin väestöstä koostuu Euroopan ulkopuolelta muuttaneista ja heidän lapsistaan.

Aivan täysin Sanandaji ei jätä kulttuurista puolta huomioimatta. Hänen mukaansa 1960–1970-lukujen maahanmuutto suuntautui Ruotsia kulttuurisesti lähellä olevista maista kuten Suomesta. Kuitenkin 1980-luvulta lähtien maahanmuutto kasvoi erityisesti Ruotsia kulttuurisesti kaukana olevista maista. Sanandajin mukaan kulttuurisesti kaukaa tulevien maahanmuuttajien integroituminen Ruotsiin voi epäonnistua ainakin seuraavista syistä – joskin tulijoiden koulutustaso on silti ratkaisevinta:

1. Virallinen Ruotsi yrittää kieltää oman kulttuurinsa tai pitää sitä maahanmuuttajien omaa kulttuuria vähempiarvoisena. Tällainen asenne ei kannusta tulijaa omaksumaan ruotsalaista kulttuuria.

2. Monikulttuurisuusideologia, joka korostaa tulijoiden oman kulttuurin säilyttämisen tärkeyttä.
3. Korkea ihmisten keskinäinen luottamus (eli Robert Putnamin *social capital*) Pohjoismaisissa yhteiskunnissa voi hieman paradoksaalisesti estää kaukaisesta kulttuurista tulevaa sopeutumasta ruotsalaiseen yhteiskuntaan.

Syy tähän on, että korkea sosiaalinen pääoma tarkoittaa muun muassa lukuisia kirjaamattomia käyttäytymisnormeja. Maahanmuuttajan täytyisi osata sopeutua näihin normeihin, jotta hän pääsisi osaksi korkeaa keskinäisen luottamuksen verkostoa. Mikäli maahanmuuttaja ei osaa sopeutua näihin normeihin, hänen on vaikeaa luoda erilaisia ihmissuhteita ruotsalaiseen kantaväestöön kuuluvien kanssa. Tämä ihmissuhteiden verkoston puuttuminen kantaruotsalaisten kanssa voi estää osaltaan häntä oppimasta kieltä tai löytämistä töitä.

Monikulttuurisuusideologia ja se, että ruotsalainen yhteiskunta hiljaisesti hyväksyy maahanmuuttajien omat normit, tulee esimerkiksi esille naisia alistaviin kulttuuriin käytäntöihin liittyen. Näitä käytäntöjä ovat muun muassa naisten parinvalintaan ja vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät rajoitukset. Sanandajin mukaan nimittäin näiden käytäntöjen *todellinen* vastustaminen edellyttäisi avoimesti tapahtuvia kulttuurisia konflikteja, joita ruotsalainen yhteiskunta ei ole valmis käymään. Lisäksi näitä käytäntöjä on myötälly ja legitimoitu erilaisilla uusilla järjestelyillä kuten poikien ja tyttöjen erottelulla koululiikunnassa ja naisten erillisillä uimahallivuoroilla – sekä esimerkiksi käytännössä hyväksymällä se, että miehet voivat kieltäytyä kättelemästä naisia virallisissa yhteyksissä. (s. 117).

4. Rikollisuus ja sen negatiiviset vaikutukset.

Rikollisuus ja siihen liittyvät lieveilmiöt sekä sosiaaliset ongelmat kattavat lähes puolet Sanandajin kirjasta. Rikollisuuden sama painoarvo Sanandajin kirjassa ei liene mikään yllätys enää Suomessakaan, jossa myös valtamedia on alkanut uutisoida Ruotsissa lähes päivittäin toistuvista kranaatti-iskuista ja räjähdyksistä kaupunkialueilla. Eräs Sanandajin lainaama asiantuntija kuvailee tilannetta niin, että vain sota-alueilta löytyy jotain vastaavaa (s. 157).

Suomessa ei ainakaan vielä esiinny vastaavanlaisia kranaatti-iskuja ja räjähdyksiä kuin Ruotsissa. Kuitenkin erityisesti viimeisten vuosien aikana Suomessa on saatu esimakua siitä, mitä tuleman pitää, kun seurataan Ruotsin tiellä maahanmuutossa. Tällaisia lieveilmiöitä ovat esimerkiksi nöyryytysryöstöt (s. 149) ja erilaiset katujengit, joita suomalaisessa julkisessa keskustelussa nimitettiin ainakin vielä äskettäin ”löyhiksi kaveriporukoiksi”.

Rikollisuuden ja erityisesti väkivaltarikollisuuden sama suuri huomio kirjassa on ymmärrettävissä myös Sanandajin viittaamien tutkimusten tulosten avulla: Ihmiset keskimäärin ovat valmiita maksamaan suuria summia siitä, että he tai heidän läheisensä eivät joutuisi väkivaltarikoksen uhriksi. Erään Sanandajin viittaaman tutkimuksen (Cohen et al. (2004)) mukaan yhdysvaltalaiset kotitaloudet ovat yhteensä (aggregoidusti) valmiita maksamaan kymmeniä tuhansia dollareita yhden pahoinpitelyn välttämiseksi, satoja tuhansia yhden raiskauksen välttämiseksi ja yli 10 miljoonaa dollaria yhden murhan välttämiseksi (Sanandaji, s. 231). Käytännössä rikosten välttämisen kustannukset tarkoittavat esimerkiksi kalliimman ja turvallisemman asuinpaikan valitsemista ja yksityisten turvallisuuspalveluiden ostamista.

Näin ollen pelkästään rikosten *välttämisestä* seuraavat kustannukset ovat hyvin suuria. Kun muutkin (väkivalta)rikosten epäsuorat kustannukset lasketaan mukaan – kuten kuntoutus ja uhrien menettämät työunnit – niin kustannukset voivat olla jopa useita prosentteja bkt:sta. Sanandajin viittaaman yhdysvaltalais tutkimuksen (Anderson (1999)) mukaan Yhdysvalloissa nämä kustannukset ovat jopa yli 10 % bkt:sta. Englantia ja Walesia koskevan tutkimuksen (Brand and Pierce (2000)) mukaan rikosten kustannukset ovat epäsuorat kustannukset mukaan lukien 6,5 % bkt:sta. (Sanandaji, s. 229–230).

4.1 Maahanmuuttajien yliedustus ja yliedustuksen selittäminen.

Maahanmuuttajien yliedustusta rikostilastoissa on yritetty kiistää Ruotsissa (ja Suomessa), sillä että henkirikosten määrä suhteessa väestöön on laskenut samaan aikaan, kun maahanmuuttajaväestö on kasvanut lukumäärältään. Tässä sekoitetaan kuitenkin korrelaatio ja kausaaliiteetti, sillä kuten Sanandaji osoittaa henkirikostilastoihin viitaten, henkirikosten määrä väestöön nähden on laskenut EU-maissa huomattavasti Ruotsia nopeammin – ja itse asiassa 2010-luvulla henkirikosten määrän lasku näyttää jopa pysähtyneen Ruotsissa (toisin kuin EU:ssa, jossa lasku on jatkunut). Tästä syystä henkirikosten määrä väestöön suhteutettuna on ollut Ruotsissa 2010-luvulla muuta EU:ta korkeampi, vaikka vuosikymmenten ajan Ruotsin henkirikosluvut olivat muuta EU:ta matalampia. Sanandajin mukaan tämä kehitys selittyy pitkälti jengien ammuskelujen uhreilla. Ruotsi nousikin jo vuonna 2018 Euroopan kärkeen ampumiskuolemista (Helsingin Sanomat 26.5.2021). (Sanandaji, s. 153).

Maahanmuuttajien yliedustuksesta rikoksissa. Ruotsissa henkirikosten määrä suhteessa väestöön olisi laskenut nykyistä enemmän, jos Ruotsissa ei olisi ollut maahanmuuttajia, jotka ovat yliedustettuina henkirikoksissa. Sanandaji viittaa kirjassaan useaan tutkimukseen, joiden tulokset osoittavat, että maahanmuuttajat ovat yliedustettuina monien eri rikoslajien epäillyissä ja tuomituissa verrattuna ruotsalaiseen kantaväestöön. Eri maahanmuuttajaväestöjen välillä on kuitenkin suuria eroja rikollisuudessa verrattuna ruotsalaiseen kantaväestöön. Tilastotulokset eroissa ryhmien välillä ovat Ruotsissa samankaltaiset kuin Suomessa (s. 171).

Listaan seuraavaksi joitakin Sanandajin viittaamia tilastoja, joiden mukaan maahanmuuttajat ovat yliedustettuina rikollisuudessa verrattuna ruotsalaiseen kantaväestöön. Tulokset koskevat sekä rikoksista epäiltyjä että tuomittuja, mutta Sanandajin mukaan kummasakin tapauksessa tulokset ovat hyvin samankaltaiset.

- **Ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten osuus kaikista rikoksista oli yli puolet (58 %) vuosina 2013–2017.** Eli ruotsalaistaustaisten osuus rikoksista oli 42 %. Ruotsalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden kummatkin vanhemmat ovat syntyneet

Ruotsissa. Alkuperäinen lähde: Adamson (2020). Sanandajin kirjassa s. 168.

- **Ulkomaalaistaustaisten yliedustus rikoksissa: ulkomaalaistaustaisissa oli 2,6-kertaisesti rikoksista epäiltyjä verrattuna ruotsalaiseen kanta-väestöön 15–44-vuotiaiden keskuudessa vuosina 2013–2017.** Osuus oli 2,5-kertainen v. 1997–2001 ja 2,1-kertainen v. 1985–1989. Alkuperäinen lähde: Adamson (2020). Sanandajin kirjassa s. 168.
- **Ulkomaalaistaustaisten yliedustus ruotsalaiseen kantaväestöön nähden rikoslajeittain väkivalta-rikoksissa (v. 2013–2017): rikoksia kantaväestöön nähden oli 2,4-kertaisesti pahoinpitelyissä, 3,1-kertaisesti ryöstöissä ja 2,2-kertaisesti raiskauksissa.** Alkuperäinen lähde: Adamson (2020), s. 17.
- **Pohjois-Afrikasta ja Lähi-Idästä kotoisin olevilla on suurin yliedustus rikoksissa. Kaakkois-Aasiasta ja länsimaista kotoisin olevilla rikoksia on puolestaan suhteessa väestöön vähemmän kuin kantaruotsalaisilla.** Samanlaiset tulokset ryhmittäisistä yli- ja ali-edustuksesta rikollisuudessa on saatu myös Norjasta ja Suomesta. Alkuperäiset lähteet: SNCCP (2005) ja Skardhammar et al. (2014). Sanandajin kirjassa s. 169, 171.
- **Ulkomaalaisten osuus pitkää vankeustuomioita suorittavista oli 53 % vuosina 1997–2009. Luku ei sisällä toisen sukupolven maahanmuuttajia, joten jos heidät laskettaisiin mukaan, osuus olisi ollut vielä korkeampi.** Alkuperäinen lähde: Swedish Prison and Probation Service (2010). Sanandajin kirjassa s. 169.
- **58 % raiskausten tai raiskausyritysten tekijöistä oli syntynyt ulkomailla vuosina 2012–2017.** Mikäli osuuteen laskettaisiin kaikki ulkomaalaistaustaiset (ei vain ulkomailla syntyneet), niin se olisi vielä korkeampi. Alkuperäinen lähde: Swedish Public Television (2018). Sanandajin kirjassa s. 170.
- **Joukkoraiskausten tekijöistä 88 % oli ulkomaalaistaustaisia** – eli joko ulkomailla syntyneitä tai Ruotsissa syntyneitä 2. sukupolven kuuluvia (joiden kummatkin vanhemmat ovat maahanmuuttajia). Alkuperäinen lähde: Aftonbladet (2018). Sanandajin kirjassa s. 170.
- **Tukholmassa rikollisjengien jäsenistä tai niihin muuten liittyvistä henkilöistä ulkomaalaistaustaisia oli 95 %** tuomioistuimien päätösten ja esitutkintapöytäkirjojen mukaan. Ulkomaalaistaustaiseksi riittää tässä, että henkilö itse tai henkilön toinen vanhemmista on syntynyt ulkomailla. Alkuperäinen lähde: Expressen (2017). Sanandajin kirjassa s. 170.

- **90 % epäillyistä koskien julkisilla paikoilla tapahtuneita ampumatapauksista oli ulkomaalaistaustaisia** vuosina 2013–2017. Ulkomaalaistaustaiseksi riittää tässä, että henkilö itse tai henkilön toinen vanhemmista on syntynyt ulkomailla. Alkuperäinen lähde: Dagens Nyheter (2017). Sanandajin kirjassa s. 170.

Maahanmuuttajien yliedustuksen selittämisestä rikoksissa. Sanandajin viittaamien tulosten mukaan suhteellinen köyhyys on ollut kasvussa Ruotsissa niin koko väestöä kuin pelkkiä lapsia koskien. Kun näitä tuloksia köyhien osuudesta tarkastellaan eritellysti kantaruotsalaisten ja maahanmuuttajien osalta, niin huomataan, että köyhien osuus on pysynyt suunnilleen saman tasoisena niin kantaruotsalaisen kuin maahanmuuttajien keskuudessa. Maahanmuuttajien keskuudessa köyhien osuus on vain moninkertainen kantaruotsalaisiin verrattuna. Kun maahanmuuttajien – joissa on suhteellisesti enemmän köyhiä – osuus koko Ruotsin väestöstä on kasvanut, niin samalla köyhien osuus koko väestössä on kasvanut. (s.102–103, 140).

Sanandajin mukaan maahanmuuttajien yliedustusta rikostiloissa on pyritty selittämään juuri maahanmuuttajien keskimäärin suuremmalla huono-osaisuudella. Sanandajin mukaan on selvää, että huono-osaisuuden mittareiden kuten köyhyyden ja rikollisuuden välillä on korrelaatio, mutta hänen mukaansa tämä korrelaatio ei tarkoita vielä kausaliiteettia. (Luku 10).

Eli pelkkä (materiaalinen) huono-osaisuus ei välttämättä aiheuta väkivaltaisten rikosten tekemistä, vaikka huono-osaisten joukossa väkivaltaisten rikosten tekeminen olisi yleisempää kuin parempiosaisten keskuudessa. Sanandajin viittaamien tutkimusten mukaan maahanmuuttajien yliedustus rikostilastoissa ei johdu ainakaan pelkästään materiaalisista syistä, vaan syyt ovat (myös) sosiaalisia. ”Sosiaaliset syyt” voi kenties typistää siihen, että millaisessa sosiaalisessa ympäristössä henkilö on, ja millaisia tekoja pidetään tuon ympäristön ryhmissä ja yhteisöissä hyväksyttävänä tai paheksuttavana. Esimerkkinä tällaisesta ympäristöstä – jossa tiettyjen rikosten tekeminen katsotaan jopa suotavaksi – ovat katujengit, joita suomalaisessa julkisessa keskustelussa on kutsuttu myös ”löyhiksi kaveriporukoiksi”. (luku 10 ja s. 157–161).

Toisaalta vaikka huono-osaisuuden ja väkivaltarikollisuuden välille osoitettaisiin syy–seuraussuhde, niin voidaan kysyä, että kannattaako maan harjoittaa sellaista maahanmuuttopolitiikkaa, jonka seurauksena maahan muuttaa paljon sellaisia heikosti pärjääviä henkilöitä, jotka ovat huono-osaisia ainakin materiaalisesti. Eli jos huono-osaisuuden osoitettaisiin aiheuttavan rikollisuutta, niin miksi maahan kannattaisi ottaa lisää huono-osaisia, jotka sitten tekevät muuta väestöä enemmän rikoksia (s. 177). Sanandajin mukaan juuri

maahanmuuttajien keskimäärin heikko koulutustaso, jolla ei pärjää ruotsalaisilla työmarkkinoilla, on maahanmuuton huono-osaisuuden ja siten myös muiden ongelmien perimmäinen syy.

4.2 Katujengit eli ”löyhät kaveriporukat”.

Samaan aikaan kun Suomessa on alettu uutisoimaan Ruotsin jengien välisistä taisteluista, niin täällä jo olemassa olevia lähinnä maahanmuuttajataustaisista koostuvia jengejä on vähätelty kutsumalla heitä ”löyhiksi kaveriporukoiksi”. Sanandajin viittaamien ruotsalaisten tutkimusten mukaan myös Ruotsissa todellisuudessa suurin osa maahanmuuttajajengeistä vastaa myös kuvaukseltaan näitä ”löyhiä kaveriporukoita”.

Tämä ei ole välttämättä lainkaan lohdullista kuultavaa tavon kansalaiselle, joka on huolissaan omasta ja läheistensä turvallisuudesta. Varsinkin nyt kun Ruotsin tilanne on yhä useamman tiedossa. Tämä johtuu siitä, että näiden ”löyhien kaveriporukoiden” toiminta ei ole ammattimaista siinä mielessä, että esimerkiksi väkivallantekojen motiivina olisi lähinnä rahaan liittyvät taustatekijät. Enemminkin motiivina väkivaltaan ovat käsitykset kunniaista ja sen ylläpitämisestä. Siten sivullisilla henkilöillä voi olla suurempi todennäköisyys joutua näiden jengien väkivallan uhriksi kuin ammattimaisemmin toimivilla jengeillä.

Toiminta ei myöskään ole useimmilla jengeillä ammattimaista siinä varsinkin kirjaimellisessa merkityksessä, että ylivoimaisesti suurin osa jengien jäsenistä tietää toiminnasta niin vähän rahaa, että pelkästään sillä ei tule toimeen. Sanandajin viittaamien tutkimusten mukaan suurin osa jengien jäsenistä saa erilaisia sosiaaliturvaa (kyse on oikeasti suurimmaksi osaksi matalan tulotason henkilöistä eikä vain sosiaaliturvahuujauksista). (s. 186–188).

Näiden jengien jäsenten mielenmaiseman voisi kiteyttää yhden jengiläisen sanoihin heidän tilanteestaan: ”*We are fucked for life*”. Toisin sanoen näiden jengien jäsenillä ei ole riittäviä taitoja – niin koulutustasoa koskien kuin ruotsalaisen yhteiskunnan normien mukaan elämisestä – jotta he voisivat pärjätä ruotsalaisessa yhteiskunnassa. (s. 275–277).

Koska Ruotsissa on antelias sosiaaliturva, näiden jengien jäsenten perustason materiaallinen hyvinvointi on turvattu. Siten tätä löyhien kaveriporukoiden aiheuttamaa ongelmaa ei korjata kaatamalla ongelmaan lisää rahaa esimerkiksi sosiaaliturvan muodossa. Ongelmaa ei myöskään korjata palkkaamalla lisää monikulttuurisuuskoordinaattoreita tai muita sosiaalityöntekijöitä, sillä jengiläisten tavoitteena viime kädessä on saada ympäröivältä yhteiskunnalta kunnioitusta.

Ja kunnioituksen merkiksi ei näissä jengeissä katsota ymmärtävääisten sosiaalityöntekijöiden kanssa diskuteeraamista. Sanandaji lainaa antiikin Kreikan historioitsijaa Thukydidesta, jonka mukaan konfliktien juurisyitä ovat aina kunnia, pelko ja hyödyntäminen. Nämä ovat Sanandajin mukaan myös katujengien väkivaltaisen toiminnan taustalla perimmäisinä syinä. (s. 277).

Sanandaji keskittyy kirjassaan käsittelemään lähinnä edellä kuvattuja löyhien kaveriporukoiden muodostamia katujengejä – joita hän kutsuu ”järjestäytymättömäksi rikollisuudeksi” erotuksena ammattimaisemmin toimivasta järjestäytyneestä rikollisuudesta. Sanandaji ei käsittele kirjassaan kovinkaan paljon ammattimaisemmin toimivia jengejä, joiden johtajat saavat toiminnasta merkittävää taloudellista hyötyä. Tosin hän kyllä viittaa esimerkiksi Expressenin (2016) artikkeliin, jonka mukaan jopa 7 % kaikista uusista yrityksistä Ruotsissa on perustettu rikosten tekemistä varten (s. 190). Tämän luvun lopussa käsitellään lyhyesti myös muuta järjestäytyneen rikollisuuden yrityksiin liittyvää toimintaa.

4.3 No go Zonet.

Kantaväestöä heikommin pärjäävät maahanmuuttajat ovat pakkautuneet jo vuosikymmenten ajan suurten kaupunkien lähiöihin Ruotsissa. Tähän lähiöihin pakkautumiseen on yritetty löytää ratkaisua jo yli 30 vuoden ajan, mutta maahanmuuttajien määrä ja osuus lähiöissä ovat vain kasvaneet koko tämän ajan. Lisäraha kotouttamiseen ja monikulttuurikoordinaattorit eivät ole pysäyttäneet tätä eristäytymiskehitystä.

Nämä lähiöihin pakkautuneet ja monesti ruotsalaisesta yhteiskunnasta syrjäytyneet maahanmuuttajat ovat muodostaneet lähiöihin muuhun Ruotsiin nähden rinnakkaisia yhteiskuntia. Näissä rinnakkaisissa yhteiskunnissa vallitsee Sanandajin mukaan vihamielinen suhtautuminen ruotsalaisen yhteiskunnan instituutioita kuten poliisia ja ambulansseja kohtaan. Tämä näkyy myös järjestyshäiriöinä ruotsalaisen yhteiskunnan ylläpitämisessä julkisissa tiloissa kuten kirjastoissa, kouluissa ja uimahalleissa (vertaa vastaavat uutiset järjestyshäiriöistä Suomessa). (s. 214).

Tällaisiin rinnakkaisten yhteiskuntien alueisiin viitataan myös ruotsalaisessa keskustelussa termillä *no go zone*. Sanandaji pitää nähdäkseen termin käyttöä oikeutettuna, ja hänen mukaansa niiden olemassaolo on kiistetty ruotsalaisessa keskustelussa lähinnä rakentamalla käsitteestä olkiukkoja, joita vastaan sitten käydään. Näin onkin toki helppoa tehdä, koska *no go* zonelle ei ole mitään tarkkaa ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Pääasia on kuitenkin näiden rinnakkaisyhteiskuntien olemassaolo – millä nimellä niitä sitten kutsutaankin. (s. 198).

4.4 Yritykset ja rikollisuus. Julkisilla paikoilla toimivat yritykset rikosten uhreina. Yritykset rikosten tekovälineinä: harmaa talous ja työntekijöiden hyväksikäyttö.

Julkisilla paikoilla toimivat yritykset rikosten uhreina. Göteborgin ”herkillä” eli käytännössä maahanmuuttajavaltaisilla alueilla jopa 2/3 (pien)yrityksistä, jotka toimivat julkisilla paikoilla, on joutunut rikoksen uhriksi viimeisen vuoden aikana. Suuri osa yritysten omistajista ei kuitenkaan ilmoita näistä rikoksista poliisille, sillä siitä ei ole heidän mukaansa mitään hyötyä. Eräs haastateltu yrityksen omistaja sanoo, että hän osaa kahdeksaa kieltä, joista hänellä on vähiten käyttöä ruotsin kielellä. Hänen mukaansa lähiö, jossa hän asuu, ei ole osa Ruotsia. Aluetta hallitsevat Ruotsin lain sijaan asukkaiden alkuperäisten maiden perinteet ja tavat – ja eniten vaikutusvaltaa on sillä, jolla on suurin suku. (s. 213).

Helsingin Sanomat (30.5.2021) haastatteli ruotsalaista toimittajaa Johanna Bäckström Lernebyta, joka on kirjoittanut kirjan nimeltä *Familjen* (suomennettu *Perhe* (Gummerus 2021)). Siinä Bäckström Lerneby kertoo, miten alun perin Libanonista kotoisin oleva suku on hallinnut Göteborgin Angeredin kaupunginosaa väkivallan uhalla. Bäckström Lerneby sanoo, että hän halusi kirjallaan ”näyttää, millainen on yksi Ruotsiin syntyneistä rinnakkaisyhteiskunnista, joissa on voimassa omat lakinsa”.

HS:n artikkelin mukaan myös Göteborgin paikallispoliisi tunnustaa, että kyseinen suku pitää mafian lailla valtaa Angeredissa. Paikallispoliisin aluepäällikkö luonnehtii kyseisen suvun toimintaa HS:n artikkelin mukaan seuraavasti: ”On murhia, kiristystä, lähisuhdeväkivaltaa, pahoinpitelyjä, laittomia uhkauksia, huumeja aserikoksia”. Mafian tavoin suvun rikollisiin toimintatapoihin kuuluu myös suojelurahan kiristäminen paikallisilta pienyrittäjiltä: ”Bäckström Lernebyn mukaan monet suvun jäsenistä eivät käy töissä vaan elävät rikollisella rahalla, jota tulee muun muassa huumeiden myynnistä, petoksista ja suojelurahan kirittämisestä pienyrittäjiltä.” (Helsingin Sanomat 30.5.2021).

Edellisessä luvussa yllä puhuttiin no go zoneista, joissa vallitsee rinnakkainen yhteiskunta muuhun ruotsalaiseen yhteiskuntaan nähden. Ilman yhteiskunnan suojaa jääneet yritykset lienevät varsin konkreettinen esimerkki siitä, mitä nämä rinnakkaiset yhteiskunnat merkitsevät käytännössä. Varsinkin kun valtion väkivaltamonopoli omalla alueellaan on eräs klassisista valtion määritelmistä.

Äkkiseltään voisi kuvitella, että pienyritysten katutasolla kohtaama rikollisuus on sellainen ilmiö, joka on

vielä täysin vieras Suomessa. Kuitenkin jo nyt tästä ilmiöstä on saatu ensimmäisiä viitteitä myös pääkaupunkiseudulla.

Kauppakamarin tuoreessa jengiytymiskyselyssä nimittäin yli puolet vastanneista yrityksistä vastasi, että yritykset ovat kokeneet ”eriasteista häiriköintiä ja rikollisuutta katujengien ja vastaavien ryhmien taholta”. Saman kyselyn mukaan: ”Jopa kolmasosa seudun yrityksistä kertoo jengikäyttäytymisen häiritsevän liiketoimintaa. Alaikäisten aiheuttamien häiriöiden määrä on kasvanut seudulla merkittävästi [...]”. Kyselyn osalta on huomioitava, että siihen vastasi vain 73 yritystä ja että se oli suunnattu vähittäiskaupan, kuluttajapalveluiden ja logistiikan yrityksille. Joka tapauksessa kyselyn tulokset kertovat myös tämän maahanmuuton lieveilmiön (lähes kaikki pääkaupunkiseudun katujengien jäsenet ovat ulkomaalaistaustaisia) rantautumisesta Suomeen Ruotsin jalanjäljissä. (Verkkouutiset 14.4.2023).

Yritykset rikosten tekovälineinä: harmaa talous ja työntekijöiden hyväksikäyttö. Yritykset eivät ole vain rikosten uhreja, vaan ne voivat toimia myös rikosten tekovälineinä. Kuten yllä jo mainittiin, Sanandaji lainaa kirjassaan *Expressenin* (2016) artikkelia, jonka mukaan jopa 7 % kaikista uusista yrityksistä Ruotsissa on perustettu rikosten tekemistä varten (s. 190).

Sanandaji lainaa myös *Sydsvenskanin* (2012) juttua, jonka mukaan Malmö menettää harmaan talouden vuoksi vuosittain 570 miljoonan dollarin arvosta verotuloja. Harmaa talous on kaiken lisäksi Ruotsin yleisradion (2015) mukaan kasvussa Malmössä, ja sillä on vahva yhteys järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Harmaaseen talouteen, järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja toisinaan myös sosiaaliturvapiipetoksiin liittyy myös ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö. Rikosraportti (SNCCP (2012)) toteaa työntekijöiden hyväksikäytöstä, että työntekijät joutuvat riisto-olosuhteisiin hyvin pienillä palkoilla. (Sanandaji, s. 193).

Sanandaji ei käsittele työntekijöiden hyväksikäyttöilmiötä kovin laajasti, mutta ilmiöstä löytyy lisää tietoa esimerkiksi julkaisemastani raportista *Kuin kalliiksi halpatyövoima tulee* (Salminen 2018), jossa viitataan ruotsalaisiin alkuperäislähteisiin ilmiötä koskien (raportin luvussa 9).

Lyhyesti tiivistettynä ulkomaisen työvoiman hyväksikäytössä on usein kyse siitä, että jo Ruotsissa olevien sukulais-/tuttava-/maanmiesverkostojen kautta myydään työpaikkoja – eli käytännössä oleskelulupia – Euroopan ulkopuolelta Ruotsiin haluaville. Nämä Ruotsiin haluavat ovat valmiita työskentelemään orjaolosuhteissa, jotta he voivat jäädä Ruotsiin. Koska

nämä riistetyt työntekijät pelkäävät menettävänsä työpaikkansa ja siten oleskelulupansa, jos he valittavat asiasta, niin he myös pysyvät hiljaa olemattomasta palkastaan ja surkeista työolosuhteistaan. Samaa tapahtuu nykyään myös Suomessa.

Sanandaji toteaa yhteenvedona yrityksiin liittyvään rikollistoimintaan, että monikulttuurinen yhteiskunta ei tuonut Ruotsiin mukanaan monien mainostamaa "innovatiivista Piilaaksoa" vaan rinnakkaisyhteiskunnan, jossa veropetokset, harmaa talous ja työntekijöiden hyväksikäyttö ovat yleisiä (s. 193).

5. Lopuksi: Miten tähän on tultu, ja mitä selityksiä maahanmuuton ongelmille on annettu?

5.1 Kansa vs. parlamentti

Kirjan lopussa Sanandaji pohtii, että miten Ruotsissa on päädytty noudattamaan laajamittaisia ongelmia tuottavaa avointen ovien maahanmuuttopolitiikkaa vuosikymmenten ajan. Erityisen merkillepantavaa Sanandajin mielestä on se, että Ruotsin kansan enemmistöllä ja Ruotsin parlamentin enemmistöllä on ollut maahanmuuton suhteen päinvastaiset näkemykset. Samaan aikaan kun enemmistö ruotsalaisista on halunnut rajoittaa maahanmuuttoa, parlamentin enemmistö on puolestaan halunnut lisätä sitä. Itse asiassa Sanandajin mukaan pakolaispolitiikka on kaikista yksittäisistä poliittisista aihealueista se, jossa Ruotsin kansalaisten mielipide eroaa eniten Ruotsin parlamentin jäsenten mielipiteistä. (s. 250–251).

Tämä ilmiö, että kansalaisten enemmistön ja päättäjien enemmistön mielipiteet eroavat maahanmuuton suhteen, ei toki koske vain Ruotsia. Tai ainakin harjoitettu maahanmuuttopolitiikka useissa länsimaissa on tarkoittanut kasvavia maahanmuuttajamääriä vuosikymmenestä ja hallituksesta toiseen, vaikka enemmistö kansalaisista olisi ollut maahanmuuton rajoittamisen kannalla.

Esimerkiksi Eric Kaufmann esittää kirjassaan *Whiteshift* asiaa koskien Britanniaa kyselytutkimusten tuloksia vuosikymmenten ajalta. Britanniaa enemmistö kansasta on halunnut rajoittaa Britanniaan saapuvia maahanmuuttajamääriä jo 1960-luvulta lähtien. Maahanmuuton rajoittamista kannattava enemmistö on löytynyt toistuvasti (ainakin vuosina 1964–2014) niin konservatiivien, työväenpuolueen kuin liberaali-puolueen äänestäjistä. Siten maahanmuuton rajoittamisen ei olisi pitänyt olla kiinni siitä, kuka on hallituksessa. Silti Britanniaan saapuvien maahanmuuttajien määrä on ollut nousujohteinen varsinkin parin viimeisen vuosikymmenen aikana, ja nyt maahanmuuttajamäärissä tehdään kaikkien aikojen ennätyksiä (The Telegraph (2023)). (Kaufmann (2018), s. 162, 186).

5.2 Julkisten instituutioiden ja julkisen keskustelun positiivisuusharha maahanmuuton suhteen. Maahanmuuton hyödyllisyyden epäileminen on ollut tabu.

Sanandajin mukaan on kohtuullista todeta, että länsimaissa julkisilla instituutioilla ja julkisessa keskuste-

lussa on ollut positiivisuusharha maahanmuuton suhteen. Eli maahanmuutto on esitetty positiivisemmassa valossa, kuin mitä se todellisuudessa on – esimerkiksi jättämällä kertomatta maahanmuuton aiheuttamista ongelmista. Sanandaji epäilee, että tämä saattaa johtua siitä, että vakiintuneemmissa instituutioissa on ajateltu, että suurella yleisöllä on negatiivisuusharha maahanmuuton suhteen, joten näiden instituutioiden velvollisuutena on tasapainottaa suuren yleisön näkemystä kertomalla lähinnä positiivisia asioita maahanmuutosta. (s. 67).

Sanandajin mukaan länsimaissa maahanmuuton hyödyllisyyden epäilemisestä on tullut tabu. Tästä syystä maahanmuuton ongelmien julkisesta esilletuonnista on tullut sosiaalisesti kallista. Sanandajin mukaan tämä tabu on levinnyt myös akateemiseen maailmaan ja taloustieteisiin. Taloustieteen pitäisi Sanandajin mukaan nojautua tieteelliseen väitteisiin, joiden todenperäisyyttä tukee havaintoaineisto. Maahanmuutto tekee tästä kuitenkin poikkeuksen niin, että maahanmuuton hyödyllisyyttä koskevat väitteet ovat olleet lähinnä normatiivisia ja vailala havaintoaineiston tuomaa tukea niille. (s. 69).

Sanandajin mukaan poliittisen korrektiuden huippuvaiheessa Ruotsissa oli itsestään selvää, että on rassistista edes epäillä, että maahanmuutto voisi olla rikkauksen sijaan rasite (s. 69). Tämä osaltaneen selittää, miksi parlamentin ja kansan enemmistön välillä on ollut niin suuri ero maahanmuuton suhteen Ruotsissa (ja muissa länsimaissa), kuten yllä todettiin.

5.3 Yhteenvedo maahanmuuton ongelmien selityksistä: oikeisto vs. vasemmisto: Liian paljon tai liian vähän valtiota kotouttamisessa. Sanandajin mukaan selitys ei löydy valtion roolista kotouttajana vaan siitä, millaisia maahanmuuttajia Ruotsi on ottanut vastaan.

Kun Sanandaji julkaisi kirjansa (ruotsiksi 2016, englanniksi 2020), niin Ruotsin julkisessa keskustelussa maahanmuuton ongelmia koskeva tabu oli jo alkanut murtua. Tästä syystä julkiseen keskusteluun oli alkanut ilmaantua erilaisia selityksiä siitä, miksi maahanmuutto aiheuttaa niin paljon ongelmia Ruotsissa.

Sanandaji jakaa nämä maahanmuuton ongelmien selitykset kahteen ryhmään vasemmisto–oikeisto-akse-

lilla. Vasemmiston mielestä maahanmuuton ongelmat johtuvat siitä, että valtio osallistuu liian vähän maahanmuuttajien kotouttamiseen. Toisin sanoen vasemmisto haluaa lisää rahaa kotouttamiseen. Oikeiston mielestä maahanmuuton ongelmat johtuvat täsmälleen päinvastaisesta syystä eli siitä, että valtio "paapoo" liikaa tulijoita. Maahanmuuttaja voi elää Ruotsissa helposti erilaisten tukien ja maahanmuuttajapalveluiden avulla niin, että ei ole todellista tarvetta oppia ruotsin kieltä eikä työllistyä.

Sanandajin mukaan maahanmuuton ongelmien juurisyy ei ole kuitenkaan siinä, että kotoutetaanko Ruotsiin tulevia maahanmuuttajia liikaa vai liian vähän. Hänen mukaansa maahanmuuton ongelmien juurisyy on siinä, että Ruotsin harjoittaman maahanmuuttopolitiikan seurauksena Ruotsiin on muuttanut liikaa sellaisia henkilöitä, joilla ei ole valmiuksia pärjätä Ruotsissa.

Erityisesti Sanandajin mukaan muuttajien joukossa on liikaa sellaisia, joiden koulutustaso on liian matala, jotta sillä pärjäisi useimmiten korkeaa koulutustasoa vaativilla ruotsalaisilla työmarkkinoilla. Sanandaji korostaa nimenomaan tulijoiden *todellista* koulutusta ja osaamistasoa, sillä erilaisia koulutustodistuksia on helppo hankkia monessa maassa ilman, että henkilöllä olisi Ruotsissa käyttökelpoista osaamista alalta.

Sanandaji ymmärtää tällaisten matalasti koulutettujen muuttajien tarpeen etsiä parempaa elämää muualta kuin kotimaistaan, mutta hän näkee, että heille sopivampi maa muutolle olisi erityisesti jokin matalamman keskitulon maa, jossa yleinen koulutustaso on Ruotsia alhaisempi ja siten vastaisi paremmin näiden muuttajien omaa koulutustasoa. Erityisesti humanitaarisia maahanmuuttajia koskien Sanandaji esittää (Paul Collierin ideoita vastaavasti), että pakolaisten auttaminen lähialueilla tai esimerkiksi kauempana jossain matalamman keskitulon maassa on monin verroin tehokkaampaa, kuin vastaanottaa joka tapauksessa hyvin pieni osa heistä Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin. Esimerkiksi parin tuhannen alaikäisenä Ruotsiin vastaanotetun pitkän aikavälin kustannukset

voivat vastata koko Afganistanin valtion budjettia (s. 59–61, 263–264).

Kuten monessa muussakin maahanmuuton ongelmiin liittyvässä asiassa, myös ongelmien syitä on Suomessa etsitty lähinnä riittämättömästä kotouttamisesta. Harvassa ovat ne kannanotot, joissa maahanmuuton ongelmien torjumiseksi ehdotettaisiin parempaa maahanmuuttopolitiikkaa. Tämä tarkoittaisi Suomeen tulevien maahanmuuttajien huomattavasti tiukempaa valintaa esimerkiksi tulijoiden todellisen koulutustason mukaan.

Lieneekö olemassa esimerkiksi yhtään minkä tahansa suomalaisen ministeriön raporttia, jossa ehdotettaisiin valikoivampaa maahanmuuttopolitiikkaa maahanmuuton ongelmien ehkäisemiseksi? Tällaista ei ole tullut ainakaan itselleni vastaan, mutta sen sijaan vuosikymmenestä toiseen tuotetaan lähes samankaltaisia julistuksia siitä, miten maahanmuutto voi olla rikkaus, jos kotouttamisessa onnistutaan.

Ruotsi ajatteli välttää "Ranskan tien" kotouttamalla Ranskaa paremmin. Toisin kuitenkin kävi. Nyt virallinen Suomi ajattelee vältävänsä Ruotsin tien "oppimalla Ruotsin virheistä" ja "kotouttamalla paremmin". Todellisuudessa Ruotsin tien seuraaminen on kuitenkin päälystetty näillä hyväuskoisilla aikeilla. Tosin varsinkin kotouttamisbisneksessä mukana oleville tämä hyväuskoisuus ei tarkoita naiiviutta, vaan uskoa hyviin bisneksiin jatkossakin.

Vielä vajaa 20 vuotta sitten Ranska toimi Ruotsille varoittavana esimerkkinä maahanmuutossa. Sittemmin Ruotsi on harjoittanut maahanmuuttopolitiikkaa, joka on tuonut sille valtavia ongelmia. Samalla Ruotsista on tullut Suomelle varoittava esimerkki maahanmuutossa.

Nyt myös Suomessa erinäisiä maahanmuuton ongelmia on alkanut tulla avoimesti esille. Tuleeko siten siis myös Suomesta varoittava esimerkki muille maille maahanmuuton osalta? Kenties esimerkiksi Virossa pyritään jatkossa välttämään "Suomen tie" maahanmuutossa.

VIITTEET:

- Adamson, Göran. 2020. "Migrants and Crime in Sweden in the Twenty-First Century." *Society* 57: 9–21.
- Aftonbladet. 2018. Unik granskning: 112 pojkar och män dömda för gruppvåldtäkt [Unique Review: 112 Boys and Men Convicted of Group Rape]. By Joachim Kerpner, Kerstin Weigl, and Alice Staaf, May 7, 2018, updated October 21, 2019.
- Aftonbladet 6.6.2023:
<https://www.aftonbladet.se/debatt/a/wA5gkd/kristersson-tre-saker-kravs-for-att-satta-ihop-sverige-igen>
- Anderson, David A. 1999. "The Aggregate Burden of Crime." *The Journal of Law and Economics* 42, no. 2: 611–42.
- Brand, Sam, and Richard Price. 2000. "The Economic and Social Costs of Crime." Home Office Research Study 217, Home Office, London.
- Cohen, Mark A., Roland T. Rust, Sara Steen, and Simon T. Tidd. 2004. "Willingness-To-Pay for Crime Control Programs." *Criminology* 42, no. 1: 89–110.
- Dagens Nyheter. 2017. "Unga, oorganiserade och bor kvar hemma – de ligger bakom den nya mordvågen" [Young, Disorganized, and Living at Home—They Are Behind the New Murder Wave]. May 15, 2017, updated May 16, 2017.
- Ekberg, Jan. 2009. "Invandringen och de offentliga finanserna" [Immigration and Public Finances]. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) 2009:3, Regeringskansliet, Finansdepartementet, Stockholm.
- Eklund, Johan, and Johan P. Larson. 2020. "När blir utrikes födda självförsörjande?" [When Will Foreign-Born Become Self-Sufficient?] Rapport, Entreprenörskapsforum, Örebro University.
- Expressen. 2016. "Annie Lööf saknar all trovärdighet mot buset" [Annie Lääf Lacks All Credibility with the Thugs]. Editorial by Anna Dahlberg, August 27, 2016. <https://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/annie-loof-saknar-all-trovardighet-mot-buset/>
- Expressen 26.2.2017:
<https://www.expressen.se/nyheter/tino-sanandaji-sd-var-ett-gang-skansk-trash-med-lag-iq/>
- Expressen. 2017. "Gängen inifrån: 192 gängmedlemmar" [Inside the Gangs: 192 Gang Members]. By Claes Petersson and Tomas Carlsson, June 30, 2017. Skardhammar, Torbjørn, Mikko Aaltonen, and Martti Lehti. 2014. "Immigrant Crime in Norway and Finland." *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 15, no. 2: 107–27.
- Helsingin Sanomat 26.5.2021. Ruotsi on noussut viime vuosina ampumiskuolematilastojen kärkeen Euroopassa.
<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008003683.html>
- Helsingin Sanomat 30.5.2021. Suku alisti kaupunginosan valtaansa kuin mafia – Näin toimii yksi Ruotsin rinnakkais yhteiskunnista.
<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008002894.html>
- Kaufmann, Eric. 2018. "Whiteshift." Penguin Random House UK.
- OECD. 2016. "Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and Their Children in Sweden." Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), OECD Publishing, Paris.
- Salminen, Samuli. 2018. "Kuinka kalliiksi halpatyövoima tulee?", Suomen Perusta.
- SNCCP. 2005. "Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet" [Violence Among Individuals Born in Sweden and Abroad]. By Peter Martens and Stina Holmberg, Swedish National Council for Crime Prevention. Rapport 2005:17, Brottsförebyggande rådet (Brå), Stockholm.
- SNCCP. 2012. "Brottslighet och trygghet i Malmö, Stockholm i Göteborg: En kartläggning" [Crime and Security in Malmö, Stockholm and Gothenburg: A Survey]. By Emma Ekström, Annika Eriksson, Lars Korsell, and Daniel Vesterhav, Swedish National Council for Crime Prevention. Brottsförebyggande rådet (Brå), Stockholm.
- Statistics Sweden. 2019. "Varaktigt låg inkomst vanligt bland utrikes födda" [Lasting Low Income Is Common Among Foreign-Born]. Statistical news, April 29, 2019. Enheten för statistik om befolkning och ekonomisk välfärd, Statiska centralbyrån (SCB), Örebro.
- Sveriges Radio 23.2.2017:
<https://sverigesradio.se/avsnitt/853651?programid=4058>
- Swedish Pensions Agency. 2016. "Asylinvandringens ekonomiska effekter på pensionssystemet" [The Economic Effects of Asylum Immigration on the Pension System]. Rapport PID148639, Pensionsmyndigheten, Stockholm.
- Swedish Prison and Probation Service. 2010. "Långtidsdömda män och kvinnor i Sverige: Kriminalvårdens riksmottagningar 1997–2009" [Men and Women in Sweden Sentenced to Long Prison Terms: National Reception Centers of the Prison and Probation Service 1997–2009]. By David Johansson, Mats Darnevik, and Peter Johansson, Kriminalvårdens Utvecklingsenhet, Kriminalvården, Norrköping.
- Swedish Public Television. 2015. "Samband mellan svarta pengar och våldsdåd" [Relationship Between Black Money and Violent Acts]. P4 Malmöhus, July 27, 2015.
- Swedish Public Television. 2018. "Ny kartläggning av våldtäktsdomar: 58 procent av de dömda födda utomlands" [New Survey of Rape Convictions: 58 Percent of Convicted Born Abroad]. By Peter Ljunggren, Johan Frisk, and Kalle Thorslund, SVT Nyheter, August 22, 2018.
- Sydsvenskan. 2012. "Vita och svarta Malmö" [White and Black Malmö]. By Jens Mikkelsen, February 5, 2012.
- The Telegraph. 26.5.2023. "Most demanded visas and immigration numbers revealed in 10 graphs."
<https://www.telegraph.co.uk/politics/2023/05/25/migrant-crisis-graphs-that-tell-story>
- Verkkouutiset 14.3.2013. "Kysely: Jengiytyminen häiritsee yritysten liiketoimintaa Helsingin seudulla".
<https://www.verkkouutiset.fi/a/kysely-jengiytyminen-hairitsee-yritysten-liiketoimintaa-helsingin-seudulla>

